מנורת המאור — גנאי הדיין שאינו הגון

אבל כשממנים מי שאינו הגון מה כתיב שם (צפניה ג, ג) שופטיה זאבי ערב וגו'. והתורה צווחת לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך. וכי אצל המזבח אסור ליטע, הא חוץ למזבח מותר. אלא לומר לך אל תעמיד דיין שאינו הגון. ומהו אצל מזבח ה', אצל התורה, שנא' זאת התורה לעולה למנחה [וגו']. ועוד גרסי' במדרש כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאלו נטע אשרה אצל מזבח ה' אלהיך, ולא עוד אלא שגורם שממון לעולם, שנא' ואשימם בראשיכם, כלומר אם דיין הגון הוא ואשימם לשבח, כענין שכתוב (דברים יז, טו) שום תשים עליך מלך, ואם דיין שאינו הגון ואשימם לגנאי, כענין שנא' והשמותי את מקדשיכם. א"ר תנחומא בשם ר' פנחס בר אבין, ולא ידעו לעשות נכוחה, בשופטי ירושלים הכתוב מדבר, האוצרים חמס ושוד בארמנותיהם. מה היו עושין, לא היו יכולין להעמיד את הדין מפני השוחד והחמס. וכשהיו נידונין, היה בא הדיין להוכיח אחד מהם ולהודיעו את דינו, והוא רומז לו ומזכיר לו שם השוחד ומעורו, ועליהם אמר ישעיהו הנביא ע"ה צופיו עורים כלם כלבים אלמים. וכי יש כלב אלם וכלב פקח, אלא לומר לך, מה הכלב הזה, כשאדם משליך לו פרוסה, סוגר את פיו ואינו נובח, כך דייני ישראל היו פקחים, וכשהיו נוטלים את השוחד, היו סוגרין את פיהם. למה הוא דומה השוחד, לאדם שהוא עומד על שפת הים, נטל שלשול קטן ונתן בחכה והטילו לים, בא דג גדול ובלעו ונתפס. אוי לו לדג גדול שנתפס בלא כלום. כי השוחד יעור עיני חכמים וגו', והלא כמה אנשים לקחו שוחד ולא נתעוורו, אלא שנתעוורו מדרך האמת, ואינן רואין חובה לנותנו. ולא עוד אלא שמתעוורין לעתיד לבא. כשהצדיקים נהנין מזיו השכינה, דכתיב (ישעיהו נב, ח) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, הכל רואין והוא אינו רואה, והכל מתרפאין והוא אינו מתרפא. אלא כך דינו. יאמר לו הב"ה, אני פקח בראתיך, למה עוורת עיניך, למה הייתי דורש לא תטה משפט והטית, לא תכיר פנים והכרת, לא תקח שוחד ולקחת.

ר' שאל לבבלאי, מהו שכתוב (קהלת ט, טז) חכמת המסכן בזויה, וכי חכמתו של עקיבא בזויה היתה. אלא מי שהוא עצמו בוזה את דבריו, יושב ודורש לא תטה משפט ולא תקח שוחד, והוא מטה ולוקח, לא תכירו פנים במשפט, והוא מכיר, כל אלמנה ויתום לא תענון, והוא מענה. כמה נאה המוכיח שהוא מוכיח באמת, כמה ברכות הוא מקבל, שנא' ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב, ולמוכח כשמקבל ברצון.